

Списание за наука

„Ново знание“

ISSN 2367-4598 (Online)

ISSN 1314-5703 (Print)

Академично издателство „Талант“

*Висше училище по агробизнес и развитие на
регионите - Пловдив*

New Knowledge

Journal of Science

ISSN 2367-4598 (Online)

ISSN 1314-5703 (Print)

Academic Publishing House „Talent“

*University of Agribusiness and Rural Development
Bulgaria*

<http://science.uard.bg>

MY VISION ON THE ECONOMIC ZONING OF BULGARIA

Dimo Kiselichkov

University of agribusiness and rural development, Plovdiv, Bulgaria

Abstract: The article presents an analyses of the different options for economic zoning of Bulgaria and provides additional discussion on the author's vision.

Keywords: economic zoning, planning, NUTS.

МОЯТА ВИЗИЯ ЗА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЙОНИРАНЕ НА БЪЛГАРИЯ

Димо Киселичков

Висше училище по агробизнес и развитие на регионите - Пловдив

УВОД

За да успеем да представим визия за икономическо райониране на България първо ще трябва да се запознаем какво точно представлява районирането, защо е толкова важно и как то се влияе от Европейския съюз. Ще разгледаме сегашното райониране на България, както и предлаганите промени за бъдещото райониране и техните силни и слаби страни, според сегашното управление. Накрая ще направим заключение въз основа на представените данни и собствено виждане по зададената тема с цел подобряване на сегашното райониране и бъдещо развитие на България.

Районите за планиране или така наречените териториалните единици за статистически цели: "Nomenclature des unités territoriales statistiques" - NUTS е въведена от ЕВРОСТАТ през 70-те години на 20 век, като териториална основа за производство на регионални статистически данни за Европейския Съюз. През 2003, е одобрен Регламент (ЕО) № 1059/2003 на Европейския парламент и Съвета за NUTS. Определянето на

границите на районите, предполага създаване на трайно във времето регионално деление на страната, съобразено със спецификата на природо-географските дадености на територията, демографските тенденции, историко-културните особености и социално-икономическите характеристики на всеки един от регионите и има важно значение за европейското им финансиране. От това какви са икономиката и жизнения стандарт в районите на всяка страна зависи какъв достъп ще имат до средствата на европейските фондове, като политиката на сближаване (кохезионната политика) на Европейския съюз (ЕС) дефинира 3 нива на достъп, т. е. 3 категории на районите за периода 2014 - 2020 г.

1. По-слабо развити райони – това са районите с брутен вътрешен продукт (БВП) на глава от населението в стандарт на покупателна способност (СПС) под 75 % от средното за ЕС.

2. Райони в преход – с БВП/глава между 75 и 90 % от средното за ЕС.

3. По-силно развити райони – с БВП/глава над 90 % от средното за ЕС.

РАЙОНИРАНЕ НА БЪЛГАРИЯ

На 27 юли 2000 г. Министерският съвет на Република България обособява шест района за планиране на територията на страната. Законът за регионално развитие, влязъл в сила на 20 февруари 2004 г., урежда обществените отношения, свързани с планирането, програмирането, управлението, ресурсното осигуряване, държавното подпомагане, наблюдението, контрола и оценката на регионалното развитие. Стратегическото планиране за постигане на целите на регионалното развитие е предвидено да се осъществява чрез разработването и изпълнението на Национална стратегия за регионално развитие и Областни стратегии за развитие. Всеки от районите за планиране обхваща територията на няколко области в страната. През месец декември 2007 г. границите на някои от районите са променени поради изискване от Евростат за териториалните единици в рамките на Европейския съюз, според които в един регион трябва да живеят минимум 800 хиляди и максимум 3 милиона жители.

В момента България е разделена на шест райони от ниво 2 – Северозападен, Северен централен, Североизточен, Югозападен, Южен централен и Югоизточен. Във всеки от тях функционира регионален съвет за развитие, който на ротационен принцип се председателства от областните управители на областите, които попадат в границите му.

Фиг. 1. Райониране на България по NUTS1 и NUTS2

ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА РАЙОНИРАНЕ НА БЪЛГАРИЯ

Промяната се налага от необходимостта от по-устойчиви райони по отношение на броя на населението в тях и осигуряването на съответствие с нормативната рамка на Европейския съюз. Съгласно европейския Регламент 1059 от 2003 г. минималният брой население за район от ниво 2 е 800 000 души, а максималният – 3 000 000 души. Според статистическите данни (31 декември 2016 г.) Северозападният район за планиране е под 800 000 души (769 623), а Северен централен район е с население малко над изискуемия минимум (805 441 жители). За проучване на възможностите за осъществяване на тази промяна беше съставена Междуведомствена работна група, в която бяха включени представители на Министерския съвет, на Президентството, министерства с отговорности по управлението на еврофондовете, Националния статистически институт, Националното сдружение на общините в Република България (НСОРБ) и Българската академия на науките. Работата на групата приключи през месец декември 2017 г. с консенсусно определяне на 3 варианта за нови райони в страната – с 6, 5 и 4 района.

„Все повече посоката в ЕС е да се търси принципа на регионални решения на инвестициите и изпълнение на регионални проекти между области и общини, за да се постига глобален ефект. Когато говорим за райониране на страната и регионална политика, не трябва да коментираме индивидуалния подход, а общото съвместното, близкото, това, което може да ни доведе до по-добри икономически, социални и демографски показатели. Индивидуалният подход и говореното, включително че един град ще води друг град, или ще „дърпа конците“ въобще не стои“ посочи на среща за районирането на България зам.-министър Деница Николова.

Вариант 1

Единственият вариант с пет района. Промяната е, че Северенцентрален район се разделя между Северозападният и Североизточният район. Това не е устойчив вариант, а временно решение, което при съществуващите тенденции в демографското развитие само след няколко години ще наложи отново промени в районирането на страната, тъй като североизточния район остава на ръба на необходимия минимум.

Фиг. 2. Вариант 1 за райониране на България

Вариант 2

Районите се намалят на четири и се определят спрямо географските характеристики. Обединяват се в един район (Дунавски) Северозападният и Северен централен район плюс Област Търговище. Образува се Черноморски район от Североизточния (без Област Търговище) и Югоизточния (без Област Стара Загора, която минава към Южния централен район, наречен Тракийско-Родопски. Запазва се без промени Югозападният район, което е огромен недостатък на този вариант на райониране, понеже автоматично преминава в групата на „районите в преход” по класификацията на ЕК. Този проблем не е никак малък и има пряко значение за бъдещото развитие на този район. Югозападният район вече има БВП на глава от населението от 78% от средноевропейското и ако остане така ще бъде с отрязан достъп до парите по Кохезионната политика. А именно в този район е съсредоточено около 1/3 от населението и близо половината от работещите и производството на страната.

Фиг. 3. Вариант 2 за райониране на България

Вариант 3

Предвижда запазване на броя на районите – 6, но с променен обхват. Западния район включва областите Софийска, Благоевград, Кюстендил, Перник, Видин, Монтана и Враца. СЦРП обхваща Плевен, Ловеч, Габрово, Велико Търново, Русе, Разград и Силистра. В СИРП попадат областите Добрич, Варна, Шумен и Търговище. ЮИРП район включва областите Стара Загора, Сливен, Ямбол и Бургас. ЮЦРП район обхваща областите Пазарджик, Пловдив, Хасково, Кърджали и Смолян. Според този вариант област София-град ще бъде обособена в самостоятелен район. Отчетено е, че икономиката и жизненият стандарт на София са над средните показатели за Европейския съюз. БВП на глава от населението за София-град за 2016 г. е 105 % спрямо средния за ЕС и ако се отдели в самостоятелен район, попада на най-високото, трето ниво – по-силно развити райони. Така този вариант е най-неблагоприятен, понеже ще намали достъпа на столицата до европейското кохезионно финансиране.

Фиг. 4. Вариант 3 за райониране на България

Вариант 4

Това е доразвиване на вариант 2 на междуведомствената работна група. Предложен е от арх. Белин Моллов. Дунавският район се създава от сливането на СЗРП и СЦРП. Черноморският район се образува от сливането на СИРП и ЮИРП. Област Благоевград се присъединява към Южния централен район. По този начин се постига устойчиво, логично, трайно решение, отговарящо както на нуждите на статистиката и установената практика в ЕС, така и на действителните нужди и интереси на местните общности за преодоляване на различията между център и периферия и балансирано регионално развитие. Недостатъкът на този вариант се доближава до вариант 2, а именно че Софийски (Столичен) район остава на по-високото ниво 2 от останалите – район в преход – и с това може да няма право на кохезионно финансиране за периода 2020 – 2027 г.

Фиг. 5. Вариант 4 за райониране на България

Вариант 5

Вариантът е предложен от Института за Пазарна Икономика и представлява разделяне на страната на четири района (Западен, Дунавски, Тракийско-Родопски и Черноморски), което означава, че те ще запазят населението си в заложените от Евростат граници поне до 2050 г. Всички 4 региона ще запазят статута си на слабо развити и съответно - достъпа си до основната част от кохезионните средства. Допълнително свързването на Северозападна България с най-силно развитата Югозападна дава възможност за регионален план за развитие, в който може да залегне приоритетно бързата пътна свързаност на северозападните области със столицата. От ИПИ предлагат и окрупняване на общините и намаляване на броя им с една трета. Това ще позволи ефективното им самоуправление и демографска устойчивост в дългосрочен план, считат от института.

Фиг. 6. Вариант 5 за райониране на България

ВИЗИЯ ЗА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЙОНИРАНЕ НА БЪЛГАРИЯ

Всички варианти за райониране, които разгледахме бяха насочени единствено към запазване на сегашния статут на районите и получаването на възможно най-много парични средства от европейските фондове. Бяха посочени различни видове разкъсвания и групираня на райони, които имат доста недостатъци, нямат ясна визия за бъдещето и са неефективни, но за сметка на това отговарят на броя на населението в NUTS2 и ще донесат нужните парични средства. Варианти, при които дори само един от районите да получава по-малко средства бяха отхвърлени.

Фондовете на ЕС са създадени за подпомагането на страните от периферията и за по-бързото настигане на развитите страни членки и щом имаме възможност да се възползваме от тях трябва да имаме ясна представа как и защо, а не просто да „усвояваме“ средства. България е членка на ЕС от 2007г и за този период всички сме свидетели как парите получени от еврофондовете не се използват ефективно и множеството доклади на европейската комисия го доказват.

Много от европейските градове и районите около тях имат население над 3 милиона и не попадат в категорията NUTS2, но въпреки това успяват да се развиват и да акумулират приходи за държавите си. Докато продължаваме да мислим как да „прецакаме“ ЕС и чакаме някой друг да дойде и да ни помогне или да ни даде, винаги ще ме изоставаци.

Моето виждане за бъдещо райониране на България е на база териториално и икономическо развитие на районите и до се препокрива с предложения вариант 2. Смятам че колкото по-малко райони се обособят толкова самото управление ще е по-лесно и централизирано. Ще може да се гледа по-мощно и да се търсят решения за целия район, а не на отделни големи градове както е в момента. Като студенти по финанси и икономика и бъдещи магистри, знаем че за да се развива една икономика трябва да има конкуренция. Когато в един район има повече големи градове и малки области, които да се конкурират помежду си, това ще доведе до по-целенасочено и пълноценно използване на средствата. Такъв пример са Бургас и Варна, където винаги е имало надпревара по всякакви критерии, друг такъв пример са Пловдив и Стара Загора. Всеизвестен факт е, че столицата и провинцията не се „харесват“, така че градовете, които са в един район със София ще имат стимул да се конкурират с нея и обратното.

Наясно съм, че и моето виждане има недостатъци, но ако имаше съвършен вариант всички щяха да го ползват. Историята ни учи, че всичко е на цикли и това което е правилно днес, най-вероятно ще е грешно утре и ще бъдем съдени за избора си.

ИЗПОЛЗВАНА ЛИТЕРАТУРА

www.mrrb.bg

www.news.bg/economics

www.btvnovinite.bg

www.agrozona.bg

www.investor.bg/ikonomika-i-politika

www.gradat.bg

www.bg.wikipedia.org

www.dariknews.bg

www.bgglobal.bg